

**Partij voor
de Dieren**

Statenfractie Zuid-Holland

Kleine Marterachtigen van vrijstellingslijst

Initiatiefvoorstel bunzing, hermelijn en wezel van de vrijstellingslijst Zuid-Holland

Foto: Jo Hermans

Fractie Partij voor de Dieren
Provinciale Staten Zuid-Holland
februari 2021

Samenvatting

In dit initiatiefnota stelt de Partij voor de Dieren voor om de in Nederland voorkomende kleine marterachtigen, namelijk de bunzing, de hermelijn en de wezel, een betere bescherming te bieden door deze van de provinciale vrijstellingslijst van Zuid-Holland te halen.

De kleine marterachtigen behoren sinds de invoering van de Wet Natuurbescherming 2017 tot de 'Nationaal beschermde diersoorten'; dit betekent dat de Provinciale Staten wettelijk bevoegd zijn te besluiten welke dieren in deze beschermingscategorie zijn vrijgesteld van ontheffing of niet ingevolge de genoemde wet. De kleine marterachtigen staan op de provinciale vrijstellingslijst Zuid-Holland, wat betekent dat deze dieren gedood mogen worden bij de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling, beheer aan groene en blauwe infrastructurele werken en in het kader van land-, bos- en natuurbeheer, of bestendig gebruik.

Tegelijkertijd komen de kleine marterachtigen voor op de geactualiseerde Rode Lijstsoort Zoogdieren; deze Rode Lijst geeft aan welke diersoorten bedreigd, kwetsbaar of gevoelig zijn. De status van o.a. de bunzing en de hermelijn is verslechterd sinds de vorige lijst en de achteruitgang in Nederland en daarbuiten wordt onder meer veroorzaakt door primair de achteruitgang van de kwaliteit en de versnippering van het leefgebied.

Daarnaast is de bescherming van de kleine marterachtigen van belang, omdat zij mede kunnen worden beschouwd als een indicatorsoort voor een (lokaal) gezond natuurlijk systeem waarin zij hun belangrijke, maar complexe rol als roofdier vervullen.

De Partij voor de Dieren wil met dit initiatiefvoorstel de bunzing, de hermelijn en de wezel een betere bescherming bieden en roepen daartoe de Provinciale Staten op de kleine marterachtigen van de provinciale vrijstellingslijst van Zuid-Holland te halen en de Omgevingsverordening Zuid-Holland, artikel 3.63, tweede lid, Bijlage III Aangewezen soorten onder F, daarop aan te passen, en Gedeputeerde Staten opdracht te geven een provinciale handreiking te ontwikkelen ten aanzien van de omgang met de kleine marterachtigen.

Wet Natuurbescherming en geactualiseerde Rode Lijst Zoogdieren

Sinds de invoering van de nieuwe Wet natuurbescherming 2017¹ vallen de in Nederland voorkomende kleine marterachtigen, namelijk de bunzing, de hermelijn en de wezel in de beschermingscategorie 'Nationaal beschermde soorten'. Dit betekent dat elke provincie zelf mag bepalen of de dieren in deze beschermingscategorie zijn vrijgesteld van ontheffing of niet, wat inhoudt dat bij dieren vermeld op een vrijstellingslijst in meerdere gevallen tot doden mag worden overgegaan. De bunzing, de hermelijn en de wezel staan op de vrijstellingslijst, terwijl andere marterachtigen zoals de otter, de boom- en steenmarter niet op de vrijstellingslijst staan.

Op 14 oktober 2020 is de geactualiseerde Rode Lijst Zoogdieren vastgesteld². Een Rode lijst is een overzicht van soorten die uit Nederland zijn verdwenen, kwetsbaar of gevoelig zijn, ernstig zijn bedreigd of dreigen te verdwijnen. Dit wordt bepaald op basis van zeldzaamheid en/of negatieve trend. De lijsten worden periodiek vastgesteld door de Minister van Economische Zaken. De bunzing en de hermelijn zijn op deze lijst opgenomen als kwetsbaar en de wezel als gevoelig. De hermelijn was op de vorige lijst nog opgenomen onder 'gevoelig' wat op een afglijdende schaal voor deze soort duidt.

De bunzing, de hermelijn en de wezel staan op de provinciale vrijstellingslijst van Zuid-Holland: Omgevingsverordening Zuid-Holland, artikel 3.63, tweede lid (Bijlage III aangewezen soorten onder F)³. Voor de diersoorten, die vermeld staan op de vrijstellingslijst, zoals hierboven genoemd, geldt dat ze gedood mogen worden in verband met:

- a. de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting;
- b. de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- c. de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- d. bestendig gebruik.

De vrijstellingsregeling biedt in dit geval dus zelfs gelegenheid tot het doden van diersoorten die op de Rode Lijst staan en dus ook de bunzing, de hermelijn en de wezel, soorten die juist die extra bescherming nodig hebben gezien hun slechte status van instandhouding.

---

¹ [wetten.nl - Regeling - Wet natuurbescherming - BWBR0037552 \(overheid.nl\)](https://wetten.nl/Regeling-Wet-natuurbescherming-BWBR0037552-overheid.nl)

² [Staatscourant 2020, 56788 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen \(officielebekendmakingen.nl\)](https://staatscourant.2020.56788-overheid.nl-officiële-bekendmakingen-officielebekendmakingen.nl)

³ http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Zuid-Holland/CVDR622914/CVDR622914_2.html

Predatie

Roofdieren zoals de kleine marterachtigen doden niet alleen ratten, muizen e.d. maar zullen ook eieren van weidevogels consumeren. Dat vormt geen reden om deze dieren niet te beschermen. Roofdieren zijn van essentieel belang voor een goed en evenwichtig ecosysteem. Zij dragen bij aan het beperken van plagen en het is hen niet aan te rekenen dat zij natuurlijk gedrag vertonen, wat hoort in een gezond ecosysteem; ook zij hebben recht op bestaan.

Predatoren doden om weidevogels te beschermen is symptoombestrijding en geen goede en duurzame oplossing. Dood je de vos, dan springt de steenmarter of de kat in zijn plek, dood je de buizerd, dan kan de ooievaar, de havik en de kraai extra zijn best doen. Natuurlijke vijanden, van weidevogels, zoals de vos, hebben echter geen negatieve invloed op deze populaties.⁴ De grootste oorzaak van de achteruitgang van weidevogels is de schaalvergroting en intensivering van de landbouw.^{5 6}

Om weidevogels goed te kunnen beschermen is meer nodig dan alleen natuurgebieden van natuurorganisaties te optimaliseren voor weidevogels. Ook het agrarisch gebied is nodig om een groot genoeg volume te krijgen. Weidevogels zijn gebaat bij een geschikt habitat met voldoende natuurlijk kruidenrijk grasland met voldoende insecten. Weidevogels worden op een duurzame manier beschermd door grotere aaneengesloten gebieden geschikt te maken via waterpeilverhoging, kruidenrijkgrasland, uitgesteld maaibeleid/mozaïekbeheer en geen gebruik van kunstmest en mestinjectieapparaten (om bodemleven intact te houden en te stimuleren). Alleen op die manier krijg je robuuste weidevogelpopulaties die goed bestand zijn tegen predatiedruk.

Provincies en een betere bescherming van de kleine marterachtigen

In diverse provincies staan de kleine marterachtigen niet meer op de vrijstellingslijst en zijn zij beter beschermd⁷, zoals Noord-Holland, Noord-Brabant, Zeeland, Gelderland, Overijssel en sinds kort Flevoland; de meeste provincies, grenzend aan Zuid-Holland. In deze zes provincies zijn de vaste voortplantings- of rustplaatsen van deze soorten dus beschermd en geldt dat ruimtelijke ontwikkelingen niet mogen leiden tot het doden van dieren of het vernietigen of beschadigen van deze verblijfplaatsen. Voorts zijn in enkele provincies handreikingen⁸ opgesteld, gericht op de omgang met de kleine marters bij ruimtelijke ontwikkelingen. Het is wenselijk ter vervanging een landelijke handreiking op te stellen om

---

⁴ <https://milieufederatie.nl/nieuws/in-de-startblokken-voor-de-weidevogels/>.

⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/32/weidevogels-in-duikvlucht>.

⁶ <https://www.vogelbescherming.nl/over-ons/standpunten/standpunt-predatie-weidevogels>

⁷ Noord-Holland (2017), Noord-Brabant (2018), Gelderland (2019), Zeeland (2019), Overijssel (2019), Flevoland (2020)

⁸ [15908 Handreiking kleine Marters DIGITAAL.pdf \(zoogdiervereniging.nl\)](#)

[20180305 Beheerwijzer KleineMarterachtigen DEF \(zoogdierwinkel.nl\)](#)

https://www.odnhn.nl/Wet_natuurbescherming/Soortenbescherming/Handreiking_wezel_hermelijn_en_bunzi ng.pdf

https://www.overijssel.nl/publish/pages/163396/handreiking_soortenbescherming.pdf

op een eenduidige, praktisch en effectieve wijze onze kleine marterpopulaties in Nederland te behouden.

Stand van zaken van de populatie kleine marterachtigen

De kleine marterachtigen de bunzing, de wezel en de hermelijn worden in Nederland de afgelopen jaren niet zoveel meer waargenomen als in vroeger tijden. In meerdere Europese landen is de afname van de wezel vastgesteld, namelijk in Groot-Brittannië⁹, Spanje¹⁰, Finland¹¹ en Zwitserland¹². De afname van de bunzing is zelfs vastgesteld in 20 van 34 onderzochte Europese landen¹³. Uit een vergelijking van verspreidingsgegevens van de perioden 2000-2014 en 2015-2019¹⁴ blijkt dat de hermelijn in grote delen van Nederland zeer weinig tot zelfs niet meer waargenomen wordt. Specifiek voor de provincie Zuid-Holland is er een duidelijke afname van het aantal waarnemingen voor zowel de wezel als de hermelijn.

Het onderzoek naar en de oorzaken voor de huidige populatie kleine marterachtigen

Onderzoek naar de kleine marterachtigen bevindt zich nog in de opbouwfase, aangezien het veel moeite kost om deze soorten te onderzoeken vanwege hun verborgen levenswijze en de complexe ecologie van deze soorten waar relatief weinig over bekend is. De afgelopen jaren zijn een aantal goede onderzoekstechnieken ontwikkeld, waarmee de aanwezigheid kan worden vastgesteld.

De huidige stand van zaken wat betreft de populatieomvang in Nederland is tot nu toe volledig gebaseerd op toevallige waarnemingen tijdens broedvogelmonitoring of via waarnemingen-websites. Uit deze gegevens komt naar voren dat naast de achteruitgang van de bunzing en de wezel, de hermelijn het zwaarst getroffen is; het waarnemen van een hermelijn is uitzonderlijk geworden. De verspreiding lijkt nu vooral beperkt te zijn tot laagveengebieden, vermoedelijk als gevolg van het extensief beheer van de natuurorganisaties in deze gebieden¹⁵. De provincie Zuid-Holland met een grote oppervlakte aan laagveen dat bij uitstek de biotoop van de hermelijn is, zou een belangrijke rol kunnen vervullen bij de instandhouding van de hermelijn in Nederland.

De kleine marterachtigen hebben een complexe ecologie. Wanneer ze in een bepaald gebied niet worden aangetroffen is het de vraag of die afwezigheid wordt veroorzaakt door de ongeschiktheid van het gebied, bijvoorbeeld door het ontbreken van dekking en prooidieren, of dat het gaat om een tijdelijke afwezigheid. Deze tijdelijke afwezigheid of lokaal uitsterven

---

⁹ Battersby, J. 2005. UK Mammals: Species Status and Population Trends. Joint Nature Conservation Committee/Tracking Mammals Partnership, Peterborough

¹⁰ Torre I, Raspall A, Arrizabalaga A, Díaz M (2018) Weasel (*Mustela nivalis*) decline in NE Spain: prey or land use change? *Mamm Res* 63:501–505.

¹¹ Hellstedt P, Sundell J, Helle P, Henttonen H (2006) Large-scale spatial and temporal patterns in population dynamics of the stoat, *Mustela erminea*, and the least weasel, *M. nivalis*, in Finland. *Oikos* 115: 286–298.

¹² www.wieselnetz.ch

¹³ Croose, E., Duckworth, J.W., Ruetten, S., Skumatov, D.V., Kolesnikov, V.V. & A.P. Saveljev. 2018. A review of the status of the Western polecat *Mustela putorius*: a neglected and declining species? *Mammalia*. 82(6):550-564.

¹⁴ <https://www.zoogdiervereniging.nl/nieuws/2019/verdwijnt-de-hermelijn-uit-nederland>

¹⁵ [Hermelijn - *Mustela erminea* - Waarneming.nl](https://www.zoogdiervereniging.nl/nieuws/2019/verdwijnt-de-hermelijn-uit-nederland)

is een natuurlijk onderdeel van de populatiedynamiek en is een gevolg van de wijze waarop de kleine marterachtigen de grenzen van hun habitat bepalen. Deze diersoorten zijn daarbij erg mobiel¹⁶; ze leven in een zogenoemde metapopulatie, dit zijn kleine leefgebieden met verbindingen die samen een populatie vormen. Het leefgebied van één populatie kan dus een groot gebied bestrijken. Zo groot dat het zich ook over provinciale grenzen kan strekken. Dit vergroot de noodzaak voor interprovinciale bescherming en om herkolonisatie van 'leeggevallen' gebieden te kunnen garanderen.

De primaire oorzaken voor de afname van de kleine marterachtigen zijn:

- 1 habitatdegradatie door de voortschrijdende intensivering van de landbouw, nivellering en opschoning van het oude cultuurlandschap, en
- 2 de versnippering en het verdwijnen van leefgebied door ruimtelijke ontwikkelingen bij de realisatie van infrastructuur en bouw.

Deze oorzaken hebben een grote impact op de populatie kleine marterachtigen:

- 1 het levert een vermindering van het voedselaanbod op. De kleine marterachtigen zijn afhankelijk van de aanwezigheid van specifieke prooidieren, zoals veldmuizen of konijnen, die zelf ook verdwijnen door de ingrijpende landschapsveranderingen vanwege de intensivering van de landbouw.
- 2 de herkolonisatie van leeggevallen of nieuw leefgebied/de natuurlijke populatie dynamiek wordt beperkt door de achteruitgang van landschapskwaliteit en versnippering. Kleine marterachtigen hebben dekking en geleiding in het landschap nodig om nieuwe gebieden te kunnen bereiken zonder zelf prooi te worden van grotere predatoren of tegen een kunstmatige barrière (infra en bouw) aan te lopen. Deze ecologische eisen worden met name bepaald door de wijze van inrichting en beheer van het natuurlijke landschap¹⁷.
- 3 Overig mogelijke bijkomende factoren die bijdragen aan de achteruitgang van kleine marters zijn het gebruik van tweede generatie rodenticiden (gif), en verdroging en klimaatverandering die een (indirect) effect hebben op het prooiaanbod, sturend voor de aanwezigheid van kleine marters en de voorkeur van de wezel en de hermelijn aan een meer waterrijke leefomgeving.

Belang van bescherming van de kleine marterachtigen

De bescherming van de kleine marterachtigen is van groot belang, onder andere omdat zij kunnen worden beschouwd als een belangrijke indicatorsoort voor een (lokaal) gezond natuurlijk systeem waarin zij een bijdrage leveren aan het ecologisch evenwicht. Zij vervullen een belangrijke rol als roofdier.

De kleine marters zijn inheemse soorten en horen in ons landschap thuis. Zij verdienen de benodigde bescherming, zowel landelijk, aangezien het leefgebied van een populatie een groot gebied kan bestrijken en ook de provinciegrenzen kan overschrijden, maar zeker ook lokaal. Het is van groot belang om de kleine marters ook in Zuid-Holland beter te beschermen, aangezien de provincie Zuid-Holland bij uitstek een goed leefgebied aan deze dieren biedt.

---

¹⁶ <https://www.zoogdierveniging.nl/publicaties/2020/zoogdier-jaargang-31-nr4-winter-2020>

¹⁷ <https://www.zoogdierveniging.nl/publicaties/2020/zoogdier-jaargang-31-nr4-winter-2020>

Naast het verwijderen van de kleine marterachtigen van de provinciale vrijstellingslijst dient vervolgens ook een handreiking voor de kleine marterachtigen te worden opgesteld, zodat op een praktisch en effectieve wijze met deze soorten bij ruimtelijke activiteiten in de provincie Zuid-Holland kan worden omgegaan. Op dit moment worden in Nederland verschillende van dergelijke handreikingen gebruikt bij ruimtelijke ontwikkeling. Voor een effectieve bescherming is het van belang om één eenduidig, goed onderbouwd en praktisch toepasbaar landelijk geldende handreiking voorhanden te hebben die is gebaseerd op wetenschappelijke kennis (uit binnen- en buitenland) en aangevuld wordt met up-to-date praktijkkennis. In samenwerking met De Stichting Kleine Marters¹⁸ en de Zoogdiervereniging¹⁹ zou het opstellen van zo'n landelijk geldende handreiking buitengewoon wenselijk zijn.

Voorstel

De Partij voor de Dieren stelt Provinciale staten voor om te besluiten de bunzing, de hermelijn en de wezel van de provinciale vrijstellingslijst te halen en Gedeputeerde Staten opdracht te geven een provinciale handreiking op te stellen en in samenspraak met andere provincies zich in te zetten voor een landelijke handreiking voor een betere bescherming van kleine marterachtigen op grond van de volgende argumenten:

- 1) betere bescherming van bunzing, hermelijn en wezel, die op de Rode Lijst staan vermeld en zeer kwetsbaar zijn; zij bevinden zich op dit moment aantoonbaar niet in een gunstige staat van instandhouding;
- 2) deze marters zijn vermeld als indicatorsoort voor een gunstige biodiversiteit; zij dragen mede bij aan ecologisch evenwicht door predatie van ratten, muizen en konijnen;
- 3) juist Zuid-Holland biedt een leefgebied dat bij uitstek geschikt is voor bunzing, hermelijn en wezel;
- 4) een betere bescherming van het leefgebied van bunzing, hermelijn en wezel, omdat hun leefgebied meerdere provinciegrenzen overstijgt en het beleid in Zuid-Holland op deze manier dus invloed heeft buiten de provincie;
- 5) een landelijk geldende handreiking is wenselijk; dit ondersteunt een betere bescherming van kleine marterachtigen.

Ontwerpbesluit

Provinciale Staten van Zuid-Holland,

Gelet op artikel 143a van de provinciewet en artikel 60 van het Reglement van Orde voor vergaderingen van Provinciale Staten, de Statencommissies, het Fractievoorzittersoverleg en de Agendacommissie van de provincie Zuid-Holland,

Besluiten

- 1) de kleine marterachtigen te weten de bunzing, hermelijn en wezel van de vrijstellingslijst, vermeld in III F behorend bij artikel 3.63 Vrijstelling voor beheer,

---

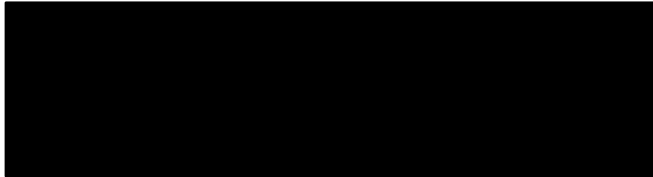
¹⁸ [Stichting Kleine Marters – Small Mustelid Foundation](#)

¹⁹ [Werkgroep kleine marterachtigen | De Zoogdiervereniging](#)

onderhoud, inrichting of ontwikkeling van gebieden van de Omgevingsverordening Zuid-Holland, af te halen;

- 2) Gedeputeerde Staten opdracht te geven om, in samenwerking met de Stichting Kleine Marters en de Zoogdierenvereniging, een provinciale handreiking op te stellen voor de bescherming van de kleine marterachtigen;
- 3) Gedeputeerde Staten opdracht te geven om, in samenspraak met andere provincies, de Zoogdierverseniging en de Stichting Kleine Marters, zich in te zetten voor een landelijk geldende handreiking voor de bescherming van kleine marterachtigen.

Carla van Viegen

Partij voor de Dieren Zuid-Holland